

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی های اقتصادی

بررسی وضعیت تورم کالاهای قابل تجارت و غیرقابل تجارت

نگارنده:

پریسا مطرانلویی

مهرماه ۱۳۹۴

بررسی تورم مصرف کننده از منظر کالاهای قابل تجارت و غیرقابل تجارت

انتشار گزارش تورمی بانک مرکزی به تفکیک کالاهای مصرفی قابل تجارت و غیرقابل تجارت مجرای جدیدی برای بررسی دقیق تر ابعاد تورم پیش روی تحلیل اقتصادی قرار داده است.

تمایز بین کالاهای قابل تجارت و غیرقابل تجارت:

اقلام مصرفی خانوارها را می توان به دو دسته اقلام قابل تجارت و غیرقابل تجارت تقسیم کرد. اقلام قابل تجارت اقلامی هستند که قابلیت فروش در جایی دیگر و دورتر از مکانی که تولید شده اند، را دارا هستند. بنابراین این اقلام بالقوه دارای ویژگی صادرات یا واردات می باشند که عمده کالاهای صنعتی و کشاورزی و نیز بخشی از خدمات، در دسته کالاهای قابل تجارت جای دارند. با این تعریف مسکن و بخشی از خدمات که قابلیت صادرات و یا واردات ندارند در بخش تولیدات غیرقابل تجارت قرار می گیرند.

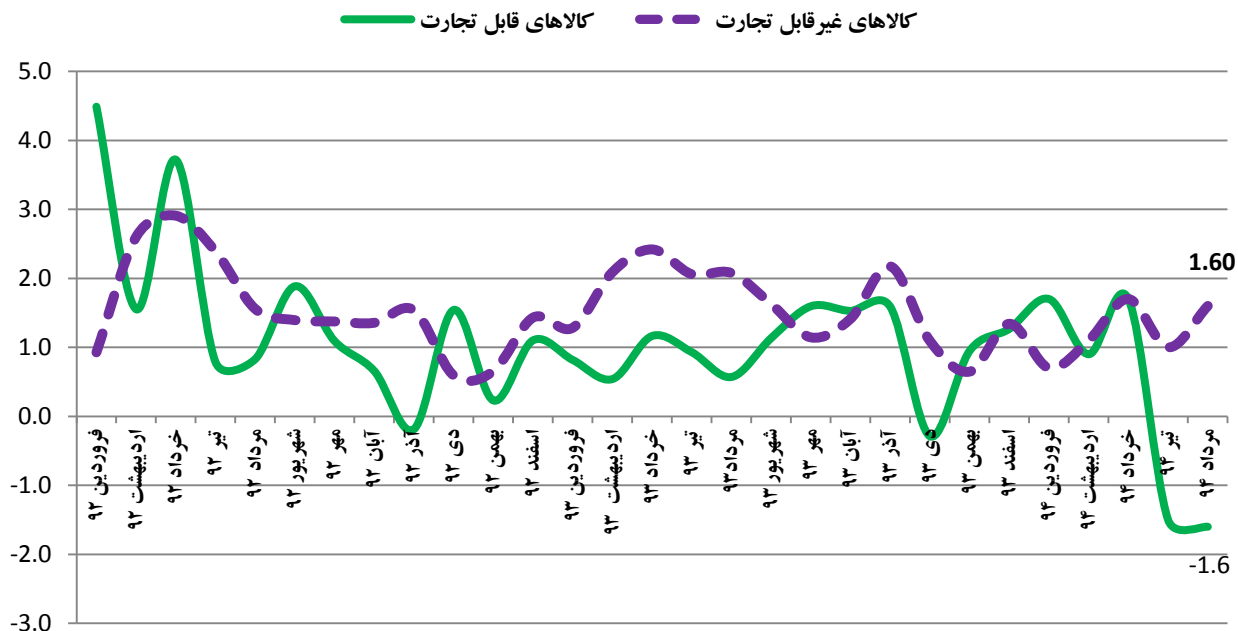
سبد مورد نظر در محاسبه شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران شامل مجموعه ای از اقلام قابل تجارت و غیرقابل تجارت است. بانک مرکزی در گزارش های اخیر خود شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (شاخص تورم) را به تفکیک فوق نیز ارائه می دهد.

بررسی آمارهای بانک مرکزی حکایت از افزایش شکاف بین تورم ماهانه کالاهای قابل تجارت و غیرقابل تجارت از تیرماه ۹۴ دارد. در نمودار ۱ روند تورم ماهانه شاخص قیمت کالاهای قابل تجارت و غیر قابل تجارت در بازه فروردین ۹۲ لغایت مرداد ۹۴ ترسیم شده است.

همانطور که نمودار نشان می دهد پس از برابری تورم ماهانه دو گروه مورد بررسی در خرداد ۹۴ در سطح ۱,۷ درصد، در ماههای بعد این شاخص در دو گروه از هم فاصله گرفته بطوریکه در خرداد ۹۴ تورم ماهانه گروه کالاهای قابل تجارت با افت شدیدی به ۱,۵- درصد و تورم ماهانه گروه کالاهای غیر قابل تجارت با افت ۰,۷ درصدی به ۱,۰ درصد کاهش یافته است. شکاف ۲,۵ واحد درصدی این دو گروه، در مرداد ۹۴ با افزایش مجدد تورم ماهانه گروه کالاهای غیر قابل تجارت عمیق تر شده و به حدود ۳,۲ واحد درصد رسیده است. مطابق آنچه در جدول ۱ آمده است براساس آمارهای بانک مرکزی از تورم ۰,۱- درصدی مرداد ۹۴، سطح قیمت ها در گروه اقلام قابل تجارت افت ۱,۶ درصدی داشته است در حالیکه سطح قیمت ها در گروه اقلام غیر قابل تجارت افزایش ۱,۶ درصدی داشته است که موجب تعمیق شکاف تورم این دو گروه کالایی نسبت به ماه قبل شده است.

نمودار ۱- تورم ماهانه شاخص قیمت کالاهای قابل تجارت و غیر قابل تجارت

از فروردین ۹۲ لغایت مرداد ۹۴

منبع: گزارش شاخص قیمت، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

جدول ۱- تورم ماهانه کل، کالاهای قابل تجارت و کالاهای غیر قابل تجارت در چهار ماهه نخست سال ۹۴

سال ۹۴					شرح
مرداد	تیر	خرداد	اردیبهشت	فروردین	
-۰.۱	-۰.۴	۱.۷	۱.۰	۱.۳	تورم ماهانه کل
-۱.۶	-۱.۵	۱.۷	۰.۹	۱.۷	تورم ماهانه کالاهای قابل تجارت
۱.۶	۱	۱.۷	۱.۱	۰.۷	تورم ماهانه کالاهای غیر قابل تجارت

منبع: گزارش شاخص قیمت، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

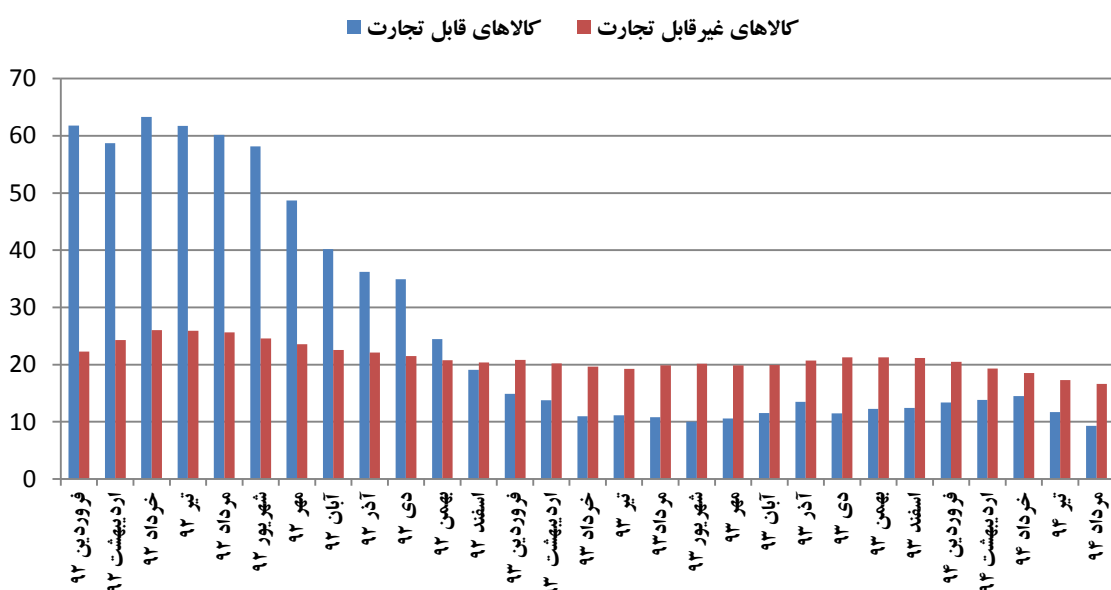
معاونت بررسی های اقتصادی

مطابق آنچه در نمودار شماره ۲ آمده است در مورد تورم نقطه به نقطه در دوره مورد بررسی چند نکته قابل تامل است:

- بر خلاف روند نسبتاً با ثبات تورم نقطه به نقطه در گروه کالاهای غیرقابل تجارت، روند تورم نقطه به نقطه کالاهای قابل تجارت در دوره مورد بررسی عموماً نزولی بوده است.
- از ابتدای سال ۹۲ تا زمستان همین سال (بهمن ۹۲) تورم نقطه به نقطه کالاهای قابل تجارت با اختلاف زیادی، بیشتر از تورم نقطه به نقطه کالاهای غیرقابل تجارت بوده است اما از این نقطه زمانی بعد (بهمن ۹۲) تورم نقطه به نقطه کالاهای قابل تجارت کمتر از کالاهای غیرقابل تجارت شده و فاصله تورم نقطه به نقطه در این دو گروه کاهش یافته است.
- بیشترین تورم نقطه به نقطه در هر دو گروه کالایی در دوره مورد بررسی مربوط به خرداد ۹۲ بوده است که در گروه کالاهای قابل تجارت و غیرقابل تجارت به ترتیب حدود ۶۳,۳ درصد و ۲۶,۰ درصد بوده است.
- کمترین تورم نقطه به نقطه در هر دو گروه کالایی در دوره مورد بررسی مربوط به مرداد ۹۴ بوده است که در گروه کالاهای قابل تجارت و غیرقابل تجارت به ترتیب حدود ۹,۳ درصد و ۱۶,۶ درصد بوده است.

نمودار ۲- تورم نقطه به نقطه شاخص قیمت کالاهای قابل تجارت و غیر قابل تجارت

از فروردین ۹۲ لغایت مرداد ۹۴

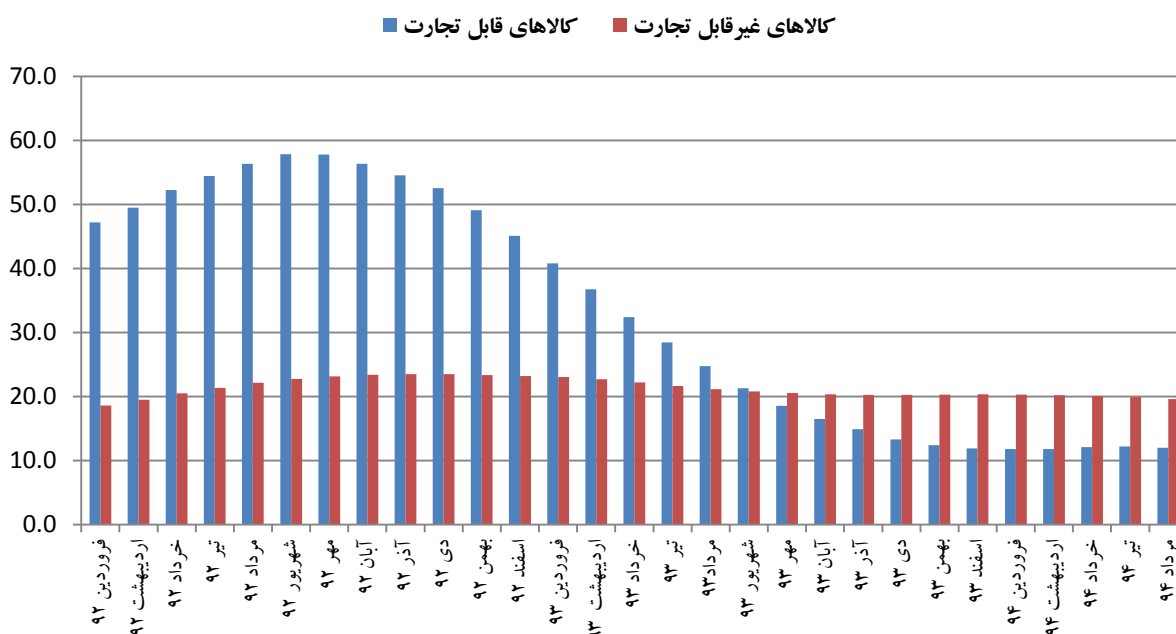
منبع: گزارش شاخص قیمت، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و محاسبات گزارش

معاونت بررسی های اقتصادی

در مورد تورم ۱۲ ماهه دو گروه کالاهای قابل تجارت و غیر قابل تجارت نیز نکات زیر از نمودار ۳ قابل برداشت است:

- بر خلاف روند نسبتاً با ثبات تورم ۱۲ ماهه در گروه کالاهای غیر قابل تجارت، روند تورم ۱۲ ماهه کالاهای قابل تجارت در دوره مورد بررسی عموماً نزولی بوده است. توجه به این نکته در کنار برقراری همین روند در مورد تورم نقطه به نقطه، نشان دهنده این است که در ۲ سال اخیر تورم گروه کالاهای قابل تجارت هم نسبت به ماه مشابه سال قبل و هم ۱۲ ماه منتهی به ماه مورد نظر عموماً کاهش یافته است. اگرچه این روند در مورد تورم ماهانه نوسانی بوده است.
- بیشترین تورم ۱۲ ماهه در گروه کالاهای قابل تجارت مربوط به شهریور ۹۲ حدود ۵۷٫۹ درصد و در گروه کالاهای غیر قابل تجارت مربوط به آذر و دی ۹۲ حدود ۲۳٫۵ درصد بوده است.
- کمترین تورم ۱۲ ماهه در گروه کالاهای قابل تجارت مربوط به فروردین و اردیبهشت ۹۴ حدود ۱۱٫۸ درصد و در گروه کالاهای غیر قابل تجارت مربوط به فروردین ۹۲ حدود ۱۸٫۶ درصد بوده است.

نمودار ۳- تورم ۱۲ ماهه شاخص قیمت کالاهای قابل تجارت و غیر قابل تجارت
از فروردین ۹۲ لغایت مرداد ۹۴

منبع: گزارش شاخص قیمت، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و محاسبات گزارش

معاونت بررسی های اقتصادی

مطابق تحلیل کارشناسان، کاهش قیمت کالاهای قابل مبادله می تواند ناشی از دو دلیل عمده باشد که در زیر به آن اشاره شده است.

- ثبات نرخ ارز اسمی در کنار تورم داخلی موجود موجب کاهش نرخ ارز حقیقی و به تبع آن افزایش واردات (به دلیل ارزان شدن نسبی کالاهای خارجی) شده است که این مساله از طریق کاهش تورم وارداتی موجب کاهش قیمت کالاهای قابل مبادله شده است.
- رکود حاکم بر بازار موجب افزایش موجودی انبار بنگاههای داخلی شده است که به دلیل کمبود تقاضا موجب کاهش تورم تولیدکننده شده است. در بازارهای جهانی نیز، کاهش رشد اقتصادی چین در کنار کاهش تقاضای جهانی موجب کاهش قیمت کالاهای قابل مبادله شده است.

طبق جدول شماره ۲ بر اساس آمارهای شاخص تولید صنعتی کشور، افت شاخص تولید صنعتی شاهدهی بر رکود حاکم بر بازار در سال ۹۳ و بهار ۹۴ است. طبق این آمار شاخص تولید صنعتی کشور در بهار ۹۴ نسبت به بهار ۹۳ حدود ۱۹,۳ درصد رشد منفی داشته است. همچنین طبق گزارش شاخص مقدار تولید صنعت منتشر شده از سوی مرکز آمار ایران شاخص مقدار تولید صنعتی در بهار ۹۴ نسبت به بهار ۹۳ حدود ۲,۰ درصد رشد منفی داشته است.

جدول ۲- شاخص تولید صنعتی با استفاده از اطلاعات شرکت های بورسی
(۱۰۰=۱۳۸۶)

شاخص تولید صنعتی	فصل
۱۰۶.۴	بهار ۹۳
۱۰۸.۲	تابستان ۹۳
۹۳.۶	پائیز ۹۳
۸۶.۸	زمستان ۹۳
۸۵.۹	بهار ۹۴

منبع: گزارش فصلی پژوهشکده پولی و بانکی

در تصدیق مطالب پیش گفته شده در مورد تاثیر شکاف تورم داخلی و خارجی بر نرخ ارز حقیقی، در نمودار شماره ۴ روند نرخ ارز حقیقی نمایش داده شده است. لازم به ذکر است که برای محاسبه نرخ ارز حقیقی از شاخص قیمت مصرف کننده داخلی و شاخص قیمت OECD استفاده شده است و طرف خارجی، کشورهای سازمان همکاری اقتصادی و

معاونت بررسی های اقتصادی

توسعه و نرخ ارز خارجی، دلار در نظر گرفته شده است. همچنین سال ۱۳۹۰ بعنوان سال پایه در محاسبات لحاظ شده است.

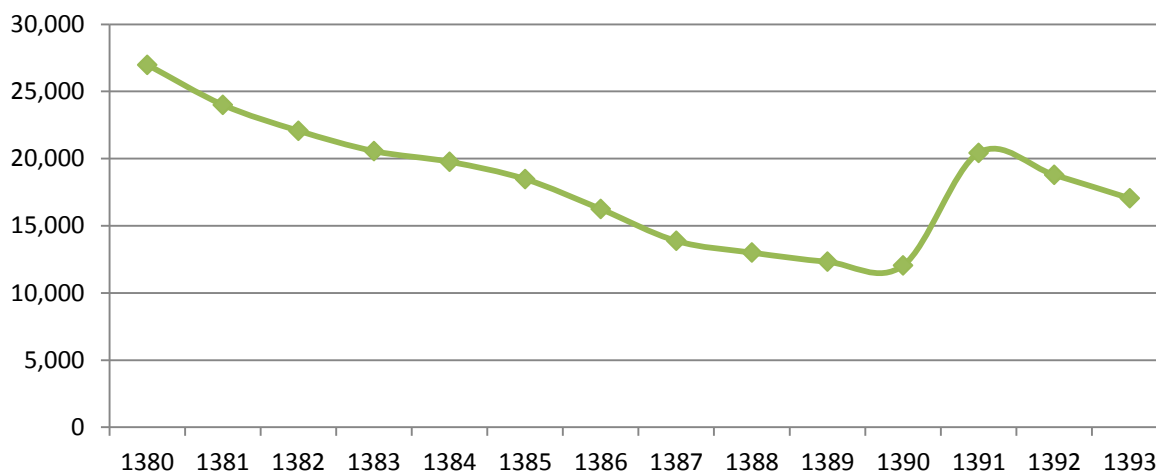
برای محاسبه نرخ ارز حقیقی از رابطه زیر استفاده شده است که در آن p^* سطح عمومی قیمت های خارجی، p سطح عمومی قیمت های داخلی و e بیانگر نرخ ارز اسمی است.

$$RER = \frac{p^* \cdot e}{p}$$

همانطور که مشاهده می شود شکاف نرخ ارز اسمی و حقیقی از سال ۹۰ تا کنون در حال افزایش است. به دلیل فاصله موجود و رو به رشد تورم داخلی و خارجی در سالهای اخیر، نرخ ارز حقیقی به اندازه نرخ ارز اسمی رشد نیافته است و از طریق ارزان تر شدن نسبی کالاهای خارجی نسبت به کالاهای داخلی موجب کاهش تورم وارداتی و کاهش قیمت کالاهای قابل تجارت شده است. از طرف دیگر به دلیل اینکه کالاهای غیرقابل تجارت، از قابلیت مبادله در بازارهای جهانی برخوردار نیستند، محدودیت عرضه در مواجهه با فشار تقاضا موجب می شود تا قیمت کالاهای غیرقابل تجارت نسبت به کالاهای قابل تجارت امکان کاهش کمتری داشته باشند.

نمودار ۴- روند نرخ ارز حقیقی طی سالهای ۸۰ لغایت ۹۳

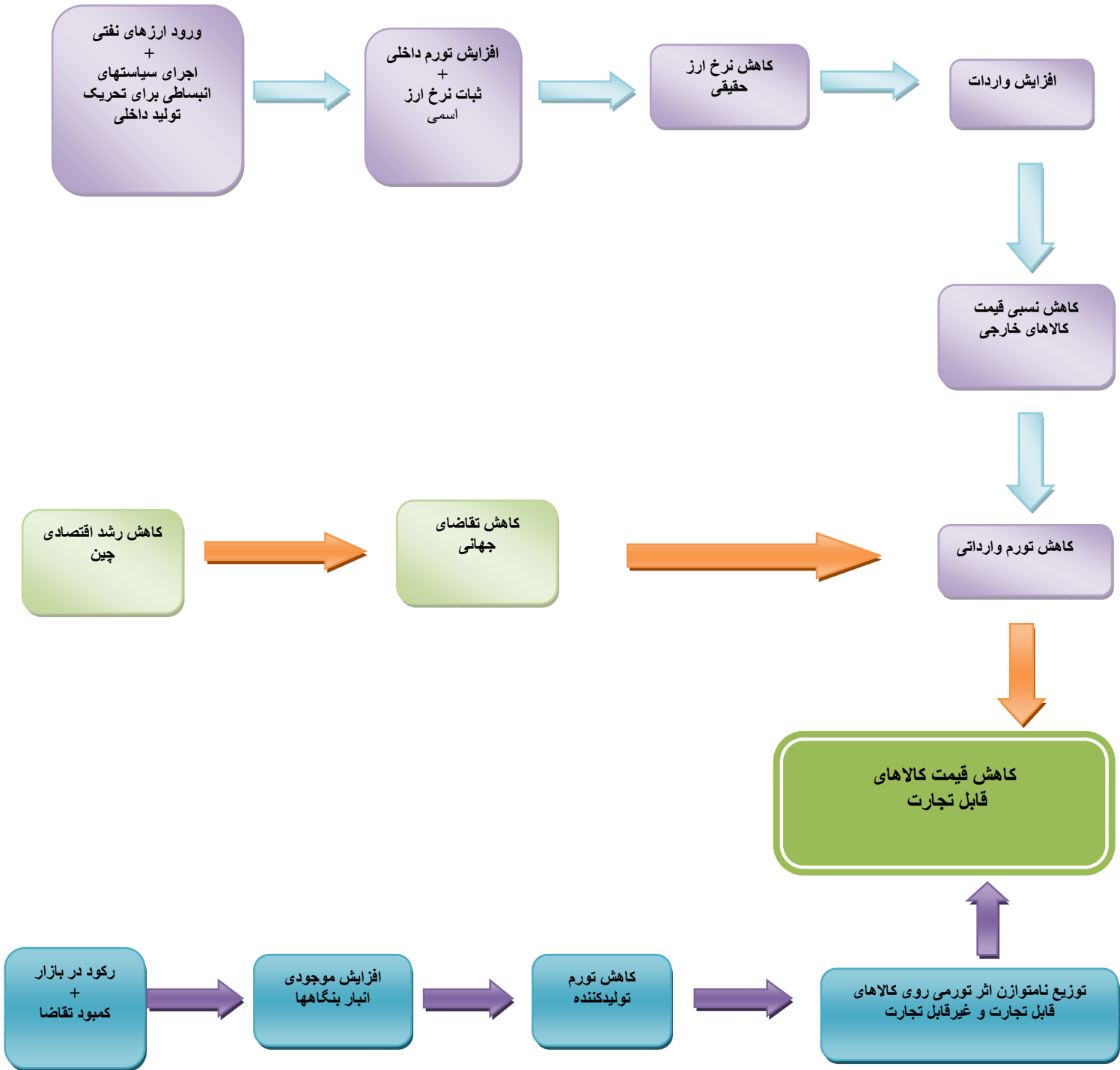
(۱۳۹۰ = ۱۰۰)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا، کشورهای سازمان همکاری اقتصادی و توسعه و محاسبات گزارش

معاونت بررسی های اقتصادی

نمودار ۵ - مسیرهای اثر گذاری بر قیمت کالاهای قابل تجارت

منابع:

- گزارش شاخص قیمت، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- گزارش فصلی پژوهشکده پولی و بانکی
- گزارش شاخص مقدار تولید بخش صنعت، مرکز آمار ایران
- مصاحبه دکتر بر کچیان، هفته نامه تجارت فردا، شماره ۱۴۵